

Ob izidu vegetacijske karte gozdnih združb v merilu 1 : 50 000 - list Novo mesto ZRC SAZU (Biološki inštitut Jovana Hadžija), 2003 in Komentarja k njej ZRC SAZU (Biološki inštitut Jovana Hadžija), 2003, Založba ZRC, 103 s.*

Javna predstavitev tiskane vegetacijske karte in Komentarja k njej je bila 16. 10. 2003 v Mali dvorani ZRC SAZU. Predstavil ju je L. Marinček.

Po predstavitvi sem se oglašil k razpravi. Kritično oceno vegetacijske karte gozdnih združb v merilu 1 : 50.000 – list Novo mesto, ki sem jo podal v razpravi po predstavitvi, sem dopolnjeno podal tudi na 1. seji biološkega dela IV. razreda SAZU za naravoslovne vede, ki je bila v torek 11. novembra 2003. Mojo oceno je sprejel tudi IV. razred za naravoslovne vede dne 20. novembra 2003 in predsedstvo SAZU dne 26. novembra 2003.

V začetku svoje razprave sem postavil nekaj vprašanj, nato opozoril na napake pri kartiranju vegetacijskih enot v posamičnih območjih in v Komentarju k njej, ter na koncu delo celostno ocenil.

Po vprašanju, kdo sta bila recenzenta predstavljenega dela, ki ju ne omenjajo, zahvaljujejo pa se jima v Komentarja (str. 15), je L. Marinček odgovoril, da na taka vprašanja ne bo odgovarjal.

Recenziji hranita Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport Republike Slovenije in verjetno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije. Kakršni koli sta bili, sta zadostili formalnostim, ki jih zahtevata imenovani ministrstvi, znanstveni resnici, kot kaže moja ocena, pa ne.

Omenjata in zahvalujeta pa se N. Otaševiću, univ. dipl. inž. gozdarstva za strokovne pripombe v Komentarju, vendar se te nanašajo (po njegovi izjavi) v glavnem na gozdnogospodarsko in gozdno gojitveno tematiko in še to le za območno enoto Brežice Zavoda za gozdove Slovenije. S tem se postavlja resno vprašanje ustreznosti strokovne ocene komentarja.

Tudi na vprašanje, ali je res, da so za sodelavce pri ponovnem kartiranju gozdne vegetacije, od katerih nobeden nima izkušenj pri tem zahtevnem delu, priredili enodnevni seminar ter jih nato napotili na vegetacijsko kartiranje, L. Marinček ni odgovoril.

V nadaljevanju sem pripomnil, da so podobno kot pri vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000 (MARINČEK *et al.* 2002) tudi tokrat uporabljeni podatki Gozdno vegetacijske karte v merilu 1 : 100.000 Biroja za gozdarsko načrtovanje v Ljubljani (Ž. KOŠIR *et al.* 1974) (v nadaljevanju Biro) oziroma podatki gozdno vegetacijskih kart v merilu 1 : 10.000 ter elaborat gozdnih združb gozdnogospodarske enote Soteska (ČAMPA 1972), ki ju ne omenjajo, prav tako tudi ne avtorjev gozdnovegetacijskih kart in elaboratov (L. Čampa, I. Smole). V odgovoru na to ugotovitev je L. Marinček pojasnil, da elaborate (ki imajo priložene vegetacijske karte) ne more šteti med prave vire, ker da niso bili objavljeni. Nedosledno temu stališču je, da sam v Komentarju citira svoja dva elaborata kar trinajstkrat.

Ker je avtor karte L. Marinček po zadnjem vprašanju zapustil dvorano, nadaljnjih vprašanj nisem zastavljal in prešel na oceno gozdno vegetacijske karte po posamičnih območjih, ki jih dobro poznam.

GORJANCI

Tokrat sta avtorja priznala in popravila nekaj napak, ki sem jim jih pokazal pri oceni vegetacijske karte 1 : 400.000 (ACCETTO 2003, s. 154) in prikazala strnjene površine fitocenoz asociacije *Arunco-Fagetum* Ž. Košir 1962, prav tako tudi večje površine fitocenoz asociacije *Savensi-Fagetum* Ž. Košir 1962 (napake v vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000 pa ostajajo). Kot kaže oblika tokrat kartiranih vegetacijskih enot, sta to skoraj gotovo povzela po gozdno vegetacijski karti v merilu 1 : 10.000 Biroja.

Druge napake (ACCETTO 2003, s. 154) pa ostajajo: v razsežni vegetacijski enoti *Lamio orvalae-Fagetum* s. lat. (vzhodni del Gorjancev) so zlasti v nižji nadmorski višini razširjena aconalna bukovja *Hedero-Fagetum* (Ž. KOŠIR 1962, 1979)

* Uredništvo je prispevek zaradi prevelikega obsega skrajšalo

1994, *Arunco-Fagetum*. V merilu 1 : 50.000 bi jih prav zato morali prikazati, vendar jih iščemo zaman, prav tako kot conalna bukovja *Hacquetio-Fagetum* Ž. Košir 1962. Ker pa žal aconalnega bukovja z bršljanom ne priznavata (MARINČEK *et al.* 2002, 2003) in ga ekološko sporno uvrščata v zadnje imenovano conalno bukovje, bi se to moralo odraziti v arealih te vegetacijske enote.

Sicer pa je znano, da bi vzhodni del Gorjancev morali obvezno ponovno vegetacijsko kartirati, ker je bilo to območje (razen v enem primeru) kartirano na gozdnogospodarske karte brez plastnic (specialk za to območje tedaj ni bilo), zaradi česar so lahko areali vegetacijskih enot na karti prostorsko manj zanesljivo kartirani. Tudi iz oblike areala te gozdno vegetacijske enote lahko sklepamo, da sta jo prevzela iz karte Biroja.

V soteski Kobile je vegetacijska enota *Quercus-Ostryetum* s. lat. na karti prikazana le na enem kraju, v naravi pa se pojavlja v isti soteski še na dveh krajih kot tudi v soteski Pendirjevke.

KRAKOVSKI GOZD

Pogled na vegetacijske enote v karti je presenetljiv. Krakovski gozd, do zdaj poznan po številnih naravnih posebnostih (florističnih in vegetacijskih), je zdaj postal znamenit še po eni posebnosti: sodeč po vegetacijski karti je to edini primer na svetu, kjer se naravne gozdne združbe pojavljajo v obliki kvadratov, pravokotnikov v smeri sever-jug ali vzhod-zahod in drugih mnogokotnikih, njihove meje pa so v glavnem ravne črte. Ne vemo in tudi v Komentarju avtorja ne omenjata, ali so kartirali sestoje ali parcele posestnikov gozdov. Zagotovo je le to, da to niso resnični areali gozdnih združb.

Nekdanji državni gozdovi Krakovskega gozda s površino okoli 600 ha so bili vegetacijsko kartirani v merilu 1 : 10.000 (ACCETTO 1972) v okviru enotne asociacije (tedaj še po vzoru Tomažiča (1939) in domneve, da gre za dve asociaciji) s štirimi subasociacijami, ki so ostale nespremenjene, le da sem jih kasneje (ACCETTO 1974) vključil v dve asociaciji. Avtorja omenjene gozdno vegetacijske karte in elaborata ne poznata in ju zato tudi ne omenjata.

Primerjava te gozdno vegetacijske karte iz leta 1972 (prevedene brez podrobnosti v merilo 1 : 50.000) s sedaj predstavljeno karto, kaže na

popolno razhajanje glede mej kartiranih arealov. To velja tudi za gozdni rezervat Krakovo (odd. 38), katerega gozdno vegetacijska karta (v merilu 1 : 5.000) je bila celo objavljena v delu, ki ga citirata avtorja obravnavane gozdno vegetacijske karte (str. 24, 27).

Napačno so na številnih krajih omejene in določene vegetacijske enote tudi v zasebnih gozdovih. Na primer:

- V bližini zaselka Veliko Mraševo gre za vegetacijsko enoto *Pseudostellario-Carpinetum* Accetto (Tomažič 1939) 1974 in ne *Vaccinio myrtillo-Carpinetum* s. lat., podobno tudi v obrobju gozda južno od zaselka Jelše;

- v ločenih kartiranih površinah v južni polovici Krakovskega gozda (vegetacijska enota 7) gre, razen v ožji gozdni sosesčini nekdanje logarnice v Poljanah, za združbe asociacije *Pseudostellario-Carpinetum* in ne *Abio albae-Carpinetum* s. lat. (na to kaže navzočnost črne jelše, doba, migaličnega šaša in drugih značilnic teh gozdov);

- na gozdni površini pri zaselku Čučja Mlaka je travniška površina uvrščena v vegetacijsko enoto *Abio albae-Carpinetum*;

- vzhodno od ravnega dela ceste od Zameška proti zaselku Dolnje Ravno pred travniki ni kartiran pas hrastovo-gabrovih gozdov (enota *Pseudostellario-Carpinetum*), ki se konča pri potoku Sajevec. Pri kartiranih primarnih črnih jelševjih v tem območju gre pretežno za drugotna črna jelševja;

- na gozdni površini severno od Hrvaškega Broda ni pravilno kartirana enota *Pseudostellario-Quercetum* Accetto 1974 (v naravi je razširjena le v srednjem pasu te gozdne površine, kjer je bil zahodno od gozdne ceste izkopen reprezentančni talni profil (PRUS 1992) v fitocenozi subasociacije *Pseudostellario-Quercetum leucojetosum aestivi* Accetto 1995, pri kartiranih primarnih črnih jelševjih v tem območju gre pretežno za drugotna jelševja;

- severno od gozdne ceste med zaselkom Sajevec in logarnico Poljane so na gozdnih površinah med travniki razširjene fitocenoze asociacije *Pseudostellario-Quercetum* in ne *Pseudostellario-Carpinetum*;

- ob jugozahodni meji gozdnega rezervata Krakovo so razširjene fitocenoze asociacije *Pseudostellario-Quercetum* in ne *Pseudostellario-*

Carpinetum, v severozahodnem delu istega gozdnega rezervata in v njegovi soseščini ni kartirano črno jelševje;

– območje Trstenika ne moremo kar v celoti prišteti k primarnemu črnemu jelševju, saj gre v njegovem osrednjem delu za stadije sukcesijskega razvoja in še bi lahko našteval.

Pogled na vegetacijsko podobo Krakovskega gozda nam hkrati kaže, da je bil dokaj neenotno kartiran. Ponekod so izločene zelo majhne površine vegetacijskih enot, drugod pa večjih ne prikazujejo.

Pravo podobo gozdne vegetacije Krakovskega gozda bomo torej dobili le s ponovnim kartiranjem in upoštevanjem do sedaj izvedenih tovrstnih del.

GRIČEVNATO OBMOČJE MED KRŠKIM IN KRMELJEM

Iz pogleda na ta del karte se prepričamo, da prevladuje vegetacijska enota *Castaneo sativae-Fagetum* s. lat., le manjše ter tu in tam srednje velike površine gozdov pripadajo drugim vegetacijskim enotam. Če primerjamo isto območje na vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000 (MARINČEK *et al.* 2002), kjer v pretežni meri nista upoštevala le kmetijskih in urbanih površin, večjih, bistvenih razlik ne bomo opazili. Če pa primerjamo obravnavano vegetacijsko karto v večjem merilu (1 : 50.000) s karto Biroja, ki je bila izdelana po predlogi kart v merilu 1 : 10.000 in 1 : 50.000 ter predstavljena v manjšem merilu (1 : 100.000), pa na slednji dobimo več informacij o gozdni vegetaciji, kar je povsem nerazumljivo.

Pojavljajo pa se še težje napake, ki popolnoma razvrednotijo ne samo to, temveč tudi v preteklem letu tiskano karto v merilu 1 : 400.000 (MARINČEK *et al.* 2002), o kateri sem kritično že pisal (ACCETTO 2003, s. 152-156), in le še dodatno potrjujejo mojo oceno. Poglejmo si le tri primere:

Prvi primer: Na karti v merilu 1 : 400.000 med Otočcem, Mokrim poljem in Brusnicami ter južno od njih je kartirana vegetacijska enota *Melampyro vulgati-Quercetum petraeae* s. lat., na isti gozdni površini na vegetacijski karti v merilu 1 : 50.000 pa prevladuje vegetacijska enota *Blechno-Fagetum* s. lat. (prej omenjena enota se pojavlja le v manjšem otočku).

Drugi primer: Na gozdnem območju med potokom Radulja, Karteljevim in Šmarjeto prevladuje na vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000

vegetacijska enota *Lamio orvalae-Fagetum* s. lat., na isti gozdni površini na vegetacijski karti v merilu 1 : 50.000 pa prevladuje enota *Hacquetio-Fagetum* Ž. Košir 1962.

Tretji primer: Na razsežnem gozdnem območju med Stražo, Srednjim Lipovcem, Gornjim Globodolom in Mirno Pečjo prevladuje na vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000 vegetacijska enota *Lamio orvalae-Fagetum* s. lat., na obravnavani karti pa enota *Hacquetio-Fagetum* (prej omenjena vegetacijska enota se pojavlja le v obliki manjšega otoka). V tem delu vegetacijske karte, ki je povzeta (s prevedbo enote *Hedero-Fagetum* (Ž. Košir (1962, 1979) 1994 v *Hacquetio-Fagetum*) po karti Biroja, dobimo manj informacij o gozdni vegetaciji kot na karti v manjšem merilu 1 : 100.000 Biroja.

Kako je potem mogoče, da je prišlo med obema posodobljenima in celo delno ponovno kartiranimi kartama v tako kratkem času, manj kot letu dni, do tako velikih razlik?

Postavlja se vprašanje, katera od obeh vegetacijskih kart je sedaj verodostojna, saj ne v Komentarju k vegetacijski karti 1 : 400.000, niti v Komentarju k sedaj predstavljeni karti ne izvemo, katera območja so ponovno kartirali. Zastavlja se tudi vprašanje, kateri karti naj verjamemo? Kako bosta take "kardinalne" napake opravičila avtorja, si ne predstavljam? Kako bosta opravičila ogromna vložena sredstva?

V Komentarju k vegetacijski karti so sintaksoni opisani zelo skopo in pomanjkljivo (str. 16), več podatkov pa dobimo o gozdno gospodarski, gozdno gojitveni in drugi problematiki, ki je povzeta iz gozdno gospodarskih načrtov bolj ali manj točno in tudi napačno (str. 23). Komentar je tako povsem zgrešil svoj osnovni namen - opis gozdnih združb. Pri nekaterih sintaksonih je opisana njihova nadaljnja členitev in sistemska uvrstitev kar v razdelkih »Raba prostora« ali »Optimalna raba prostora« in podobno (na straneh 33, 43, 50, 56, 60, 64, 68, 92), kamor ta tematika zagotovo ne sodi.

Pri razvrščanju gozdnih združb po vegetacijskih pasovih v uvodnem razdelku omenjata (str. 12), da so bukvoja *Hacquetio-Fagetum* ponekod spremenjena v brezove gozdove *Pteridio-Betuletum pendulae* s. lat., za fitocenoze iste asociacije pa trdita (str. 79), da so nastale samo z degradacijo

gozdov belega gabra *Abio albae-Carpinetum*, *Vaccinio myrtilli-Carpinetum*.

Problematični so tudi opisi razvojnih smeri, ki temelje ponekod na netočno povzetih razvojnih poteh npr. na str. 26 (primerjaj ACCETTO 1972, s. 21, 1974, s. 367) ter nesmiselnih in nejasnih strokovnih predpostavkah, kakršni dobimo na isti strani. Prvi primer: »Po golosekih se uveljavijo grmovnice,...v drevesni plasti pa *Alnus glutinosa*,...«. Drugi primer: »Opuščeni pašniki.....se najprej zarastejo z drugotnimi gozdovi črne jelše.....«. Avtorja bi pač morala vedeti, da razvojna pot do zrejših gozdnih združb (tudi drugotnih črnih jelševij) poteka po zaporedju stadijev sukcesijskega razvoja.

Poleg omenjenih napak in spodrsrljavev so v Komentarju še številne druge strokovne napake.

Več kot očitno je, da sta recenzenta prezrla vrsto nadaljnjih nepravilnosti, ali pa njunih pripomb avtorja nista upoštevala.

Angleški povzetek je vsebinsko izredno skromen, hkrati pa se nekateri splošni ekološki podatki, kot so srednje letne temperature, srednje letne padavine in nadmorske višine, navedene za posamične sintaksone v slovenskem delu le-tega, razlikujejo od navedb v angleškem povzetku (glej strani 30, 38, 42, 52, 55, 58, 91 in primerjaj s stranmi 99, 100, 101 in 103). V tem povzetku se pojavljajo celo iste napake kot v Komentarju k vegetacijski karti v merilu 1 : 400.000 (npr. na strani 99, kjer nepravilno uvrščajo asociacijo »*Piceo abietis-Quercetum*« v conalne gozdne združbe in na isti strani napačna letnica za avtorjem sintaksona M. Wraber 1966 namesto 1969).

Številnih napak v pisanju latinskih imen rastlin, napačnih letnic za avtorji sintaksonov in drugih napak pa podrobno ne bom našteval.

Več kot očitno je, da pravi recenziji tako vegetacijske karte kot tudi Komentarja k njej nista bili opravljeni.

S tiskanjem dveh vegetacijskih kart in komentarjih k njima s tolikimi napakami sta avtorja L. Marinček in A. Čarni pokazala izredno neodgo-

vornost, površnost ali nedoraslost delu, ki so jima ga zaupali.

Tiskana vegetacijska karta gozdnih združb v merilu 1 : 50.000 je torej kombinacija: zastarelih podatkov rokopisne vegetacijske karte Biološkega inštituta ZRC SAZU v enakem merilu, posodobljene ponekod s podatki vegetacijskih kart Biroja (1 : 100.000 in 1 : 10.000) na pravno sporen način, pregrobih in celo napačnih podatkov in nam ne daje prave podobe gozdne vegetacije lista Novo mesto.

To pa sproža vrsto vprašanj:

Kakšen je smisel tiskanja nedokončanih in strokovno nepreverjenih vegetacijskih kart?

Koliko časa bosta Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS denarno podpirala tisk takih kart?

Koliko časa bo Gozdarski inštitut Slovenije dovoljeval, da se bo njegova intelektualna lastnina pojavljala v drugih vegetacijskih kartah brez njegove privolitve?

Koliko časa bosta Znanstveno raziskovalni center SAZU in njegov Biološki inštitut Jovana Hadžija dovoljevala: da se v tiskanih delih, ki jih izdajata obe znanstveni instituciji pojavlja pravno sporno pridobljena intelektualna lastnina, da se s tako slabo kvaliteto dela in na tako lahkomiseln način zapravlja njun ugled, da vodita to delo imenovana avtorja in svojo površnost prenašata celo na mlajše raziskovalce.

Zapis ob koncu. Kritična ocena obravnavane vegetacijske karte je najboljši odgovor na prispevek L. Marinčka in A. Čarnija v Gozdarskem vestniku, 61, 7-8, 2003, s. 342. K njemu bi dodal le še tole: Veseli me, da sta številne napake v vegetacijski karti gozdnih združb v merilu 1 : 400 000 in Komentarju k njej, ki sem jih navajal (ACCETTO 2003, s. 152-156), končno priznala, saj na njih nimata pripomb, prav tako kot tudi ne na oceno »Ni vse zlato, kar se sveti«.

dr. Marko ACCETTO

Seznam uporabljenih virov je dostopen pri avtorju.